

РОЛЬ ТУРИСТИЧНОГО ЗБОРУ У ФІНАНСУВАННІ РЕГІОНІВ

С. Т. СКИБЕНКО, кандидат економічних наук;

О. О. РОЗВАДОВСЬКА, магістрантка

(ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Розглянуто проблеми формування регіональної податкової політики. Розкрито роль туристичного збору у фінансуванні регіонів.

Ключові слова: місцеві податки, податкова політика, регіональна податкова політика, туристичний збір.

Регіональна податкова політика є важливим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток регіонів, їхнє фінансове забезпечення, нарощування інноваційного й інтелектуального потенціалу. Головним завданням податкової реформи в Україні є створення стабільної податкової системи, яка б забезпечила достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки держави, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для інтеграції України у світове співтовариство. Формування дохідної частини місцевих бюджетів залежить не тільки від результатів роботи податкової служби, а й від прийняття оптимальних рішень органами місцевого самоврядування.

Наразі українська податкова система є однією з найбільш складних і найменш ефективних систем не тільки серед країн європейського регіону, а й у глобальному порівнянні. Це неодноразово підтверджувалося різними міжнародними рейтингами, де податкова система України посідає одне з останніх місць, про це говорять дослідження вітчизняних економістів і оцінки інвесторів.

Таке складне податкове становище держави пояснюється, на нашу думку, і низькою ефективністю регіональної податкової політики. Відомо, що регіональна податкова політика як наукова категорія відображає систему заходів державних і місцевих органів влади, направлених на вдосконалення оподаткування

регіонів з урахуванням їх податкоспроможності. Вона, з одного боку, відображає механізми державного регулювання з метою забезпечення оптимального оподаткування регіонів (перелік місцевих податків і зборів, відсоток регулюючих податків, закріплених на постійній основі згідно з чинним законодавством за регіоном). З іншого – місцевим владним структурам надано право в межах, визначених законодавством, надавати пільги платникам зі сплати окремих податків і зборів, що надходять до місцевих бюджетів. Система заходів, яку передбачає регіональна податкова політика, повинна бути спрямована на реалізацію інтересів держави стосовно регіонів і внутрішніх інтересів самих регіонів. Регіональній податковій політиці також належить особливе місце в питаннях адаптації податкової політики України до вимог ЄС.

Незважаючи на значущість регіональної податкової політики, її формуванню приділяється недостатньо уваги теоретичному та методичному забезпеченню та практичному висвітленню цього питання. Це стосується окремих місцевих податків і зборів, зокрема туристичного збору. Відповідно до Податкового кодексу, на регіональному рівні сплачуються такі місцеві податки та збори: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок для суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування тран-

спортних засобів і туристичний збір. Останній, зважаючи на новизну, для вітчизняної регіональної податкової політики є особливо цікавим.

Такі науковці, як Ю. Іванов, Ф. Крисоватий, Л. Тарангул, Л. Наумова та інші здебільшого досліджують питання удосконалення нормативно-правової бази, підвищення ефективності та спрощення системи адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, а також розширення бази оподаткування. Питання ж ефективності туристичного збору у контексті регіональної податкової політики залишається недостатньо вивченим.

Мета дослідження полягає у виявленні основних проблем чинної регіональної податкової політики, що стосується сплати туристичного збору.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- визначити мету регіональної податкової політики;
- визначити роль туристичного збору у фінансуванні регіону.

Своєчасно і у повному обсязі сплачені податки є свідченням стабільного функціонування економіки нашої держави. Сумлінний платник податків – це запорука успішного розвитку регіону, це нові угоди, інвестиції, оновлене виробництво, а відповідно, – черговий крок до розв'язання економічних і соціальних проблем.

У поступовому процесі інтеграції України до ЄС мета регіональної податкової політики залишається незмінною – наповнення бюджетів усіх рівнів, у першу чергу місцевих, у повному обсязі. Поставлені завдання можна виконувати лише за умови взаєморозуміння та довіри платників податків, які сумлінно виконують свій обов'язок перед державою, і податкових органів, а з іншого – посилення протидії тим, хто ухиляється від виконання свого суспільного обов'язку.

На нашу думку, туристичний збір є сумнівною новацією для України, що викликає багато запитань: хто, за відсутності впорядкованої бази даних про потенційних його податкових агентів, буде сплачувати збір і здійснювати контроль за повнотою і своєчасністю надхо-

дження коштів, і головне, – як будуть витрачатися ці кошти.

Статтею 268 ПКУ визначено, що платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної та міської ради про встановлення збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Справляння збору можна здійснювати, згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради, податковим агентам: адміністраціям готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих, санаторно-курортних закладів, а також квартирно-посередницьким організаціям тощо.

Особливістю справляння збору є зазначення податковими агентами суми сплаченого збору окремим рядком у рахунку (квитанції) на проживання під час надання послуг, пов'язаних із тимчасовим проживанням (ночівлею).

Нагадаємо, що під час встановлення збору можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування (пункт 7.2 статті 7 ПКУ). Слід зазначити, що сільським, селищним, міським радам не дозволяється встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, а також фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків і зборів (підпункт 12.3.7 пункту 12.3 статті 12 ПКУ) [1].

Крім того, Податковий кодекс містить перелік категорій громадян, які звільнені від сплати збору. Пільга поширюється на дітей, інвалідів і супроводжуваних, учасників бойових дій, ліквідаторів аварії на ЧАЕС, а також пенсіонерів за віком.

Тут виникає парадокс: зазвичай громадянам надають пільги з оплати лише найнеобхідніших (фізіологічно мінімальних) послуг. Це безкоштовний проїзд у громадському транспорті, знижки з оплати ліків і житлово-комунальних послуг, переважне право при розподілі телефону. Проте проживання в курортній місцевості, незважаючи на необхідність планово-

го лікування, у «мінімальний життєвий набір» не входить. Крім того, виникає парадоксальна ситуація, коли регіони з туристичним потенціалом є також і рекреаційно потенціальними, а, отже, їх ресурсами користуються у першу чергу зазначені вище категорії осіб. Фактично туристично потенційні регіони повинні дотувати тих осіб, які звільненні від сплати туристичного збору.

На сьогодні ставка туристичного збору встановлюється у розмірі від 0,5 до 1% до бази справляння збору, тобто вартості всього періоду проживання з урахуванням податку на додану вартість. Це є однією з основних проблем щодо можливостей стягнення туристичного збору, тому що переважна більшість туристів зупиняється не в готелях, а в приватному секторі, тому організувати збір і спрямування його до місцевого бюджету доволі складно. До процесу справляння туристичного збору на практиці залучаються комунальні підприємства, маклери, агенти, які збирають кошти, проте не гарантують їх надходження

до місцевих фінансових ресурсів. Ми вважаємо, що повноцінне адміністрування туристичного збору стане ефективним тоді, коли весь туристичний комплекс буде детінізованим.

Міністерство соціальної політики України пропонує скасувати туристичний збір, вважаючи його малоефективним. Так, на сьогодні надходження від туристичного збору є незначними, проте необхідними у перспективі з огляду на потенційний розвиток туристично-рекреаційної галузі в Україні. Якщо внести певні зміни та вдосконалити збір, то збільшиться можливість зростання надходжень до бюджетів міст та інших адміністративно-територіальних одиниць.

Звернемося до світового досвіду. Всесвітня організація туризму, яка сприяє розвитку туризму як важливої галузі економіки держав, так ідентифікувала сорок різних типів податків, що відносяться до туристичного сектора в розвинених країнах і в країнах, що розвиваються. Із цих податків 15 покладаються на підприємства туристичної галузі (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Податки, які сплачує туристичний бізнес у зарубіжних країнах [3]

Сектор	Назва податку
Авіап перевезення	Податок з використання палива
	Податок з обороту
Готелі/розміщення туристів	Оподаткування додаткових пільг
	Платіжна відомість
	Мито та акциз
	Податки на лікерно-горілчану продукцію
Ресторани	Податок на паливо
Дорожні податки	Торгівельне мито
Прокат автомобілів	Специфічний додатковий податок
Автобуси міжміського сполучення	Торговельне мито
	Оподаткування туристичного транспорту
	Податок на екотуризм
Навколишнє середовище	Податок на викиди вуглецю
	Податок на викиди сміття
Азартні ігри	Оподаткування ігрової ставки

Інші 30 податків безпосередньо підлягають оплаті туристами.

Україна володіє потужним туристичним потенціалом, але туризм ще не посів одне з провідних місць у господарському комплексі та не розцінюється як стабільне бюджетоутворююче джерело.

Для визначення перспектив розвитку туризму в тому чи іншому районі необхідно мати оцінку відповідності матеріально-технічної бази вітчизняного туризму величині потенційних туристичних потоків, тобто попиту на цей туристичний продукт. При цьому дуже важливо уникати переоцінки туристичних ре-

сурсів. Наприклад, пам'ятка старовини може становити певний інтерес для даного району, але в міжнародному масштабі, порівняно з цінністю визнаних ЮНЕСКО архітектурних пам'яток, вона може не привертати уваги достатньої кількості іноземних туристів, тому значні капіталовкладення у створення матеріально-технічної бази туризму в даному регіоні будуть малоефективними. Також необхідно враховувати попит, продиктований туристичною модою, наприклад, прогулянки пішки або верхи на конях тощо.

У законодавстві варто було б передбачити, що ті кошти, які надходять від збору, необхідно використовувати на вдосконалення туристичної галузі, тобто безпосередньо надходити до місцевих бюджетів і мати цільове призначення. Міста в Україні не хочуть відмовлятися від можливості заробити на туристах, адже ці кошти допомагають розвивати не тільки туристичну інфраструктуру, їх використовує місцева влада для нагальної потреб.

Міністерство фінансів України у 2012 р. запропонувало внести зміни до Податкового кодексу України про збільшення ставки туристичного збору та умов його сплати. Вже з 2013 р. пропонувалося прив'язати ставку туристичного збору до мінімальної заробітної плати на початок року та встановити її залежно від «зірковості» готелів – від 0,5 до 4 %

мінімальної заробітної плати за кожний день проживання.

Якщо порівнювати з іншими країнами, в яких добре розвинута туристична галузь, то саме туризм суттєво поповнює місцеві скарбниці. За оцінками Всесвітньої організації туризму, туристичні країни одержують приблизно 10–25 % від загального податкового доходу за рахунок туристичного сектора. У деяких маленьких країнах, що спеціалізуються на туризмі, таких як Багами, понад 50 % урядового доходу отримано від туристичного сектора. Чистий дохід туризму на Мальдівах становить 40 % урядового доходу. У Маврикії приблизно 12–15 % податкового доходу отримано безпосередньо і опосередковано за рахунок сектора туризму [4].

Україна є одним зі світових лідерів з міжнародного туризму – за даними Всесвітньої організації туризму, Україна посідає сьоме місце за кількістю відвідувань щороку. Отже, туристична галузь має надзвичайно важливе значення для економіки нашої держави, а розвиток цієї сфери суспільного життя повинен стати одним із пріоритетних завдань на найближче майбутнє.

Отже, Україна має всі передумови для швидкого й успішного розвитку туризму, як іноземного, так і внутрішнього (табл. 2). Державі потрібно реформувати туристичну галузь і залучити додаткові кошти на її розвиток.

Таблиця 2

Тенденції розвитку туристичної сфери України [4]

Позитивні	Негативні
Збільшення кількості внутрішніх, в'їзних і виїзних туристів	Незадовільний рівень розвитку туристичної інфраструктури
Надходження платежів до бюджету	Низька конкурентоспроможність туристичних продуктів і послуг
Збільшення зайнятих у туристичній сфері	Обмеженість державного фінансування та маркетингового супроводу туристичної сфери

Для цього, на нашу думку, потрібно змінити нормативно-правову базу туристичної галузі для чіткого гарантування безпеки туристів і впевненості у захисті їх прав, а також сприяння більшій прибутковості місцевих бюджетів.

Отже, туристичний збір в Україні сьогодні є недостатньо ефективним. Проблема полягає

не тільки в його адмініструванні, а й у можливості більш повного охоплення потенційних податкових агентів із справляння цього збору та детінізації туристичного комплексу загалом.

Позитивний зарубіжний досвід свідчить про можливість насичення місцевих бюджетів

за рахунок надходжень від туристичної галузі. Вважаємо за потрібне передбачити у Податковому кодексі України необхідні зміни, що стосуватимуться як платників туристичного збору, так і розпорядників коштів місцевих бюджетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана.
2. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>. – Назва з екрана.
3. Econtech Pty Ltd. Analysis of the Taxes and Assistance Impacting the Tourism Industry // National Tourism Alliance. – 2003. – March. – P. 1–26.
4. Gooroochurn N. The Welfare Effects of Tourism Taxation / Gooroochurn N., Sinclair T. // Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute. – 2003. – February. – P. 1–37.
5. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н. В. Фоменко. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 312 с.
6. Кластерна модель туризму: польський досвід і можливості його використання в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Міщенко, А. І. Крисоватий // Всеукраїнська Федерація роботодавців в сфері туризму в Україні. – Режим доступу: <http://www.frtu.org.ua/content/view/4244/65/lang>. – Назва з екрана.

С. Т. Скибенко, кандидат економічних наук; **О. А. Розвадовська**, магістрантка (ВУЗ Укоопсоюзу «Полтавський університет економіки і торгівлі»). **Роль туристичного збору в фінансуванні регіонів.**

Анотація. Рассмотрены проблемы формирования региональной налоговой политики. Раскрыта роль туристического збору в фінансуванні регіонів.

Ключевые слова: местные налоги, налоговая политика, региональная налоговая политика, туристический сбор.

S. T. Skybenko, Cand. Econ. Sci., associate professor; **O. O. Rozvadovskaya**, master of finance (Higher educational establishment of Ukoopspilka «Poltava University of Economy and Trade»). **Role of the tourist tax in a regional's financing.**

Summary. Considered problems of forming regional fiscal policy and a role of tourist charge of region's financing.

Keywords: local taxes, tax policy, regional fiscal police, tourist charge.